

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Постановка проблеми. Посткризовий період розвитку економіки є досить непростим, оскільки, передбачає необхідність вирішення основних проблем та ліквідації негативних наслідків економічної кризи. За таких умов, забезпечення можливості поступального розвитку промислових підприємств, виконує роль одного з домінуючих чинників стійкого підйому економіки України в цілому. Зростання результативності, прибутковості, конкурентоспроможності, платоспроможності, ринкової вартості суб'єкта господарювання, формують основні засади стабільного економічного розвитку промислових підприємств. Тому, для оптимального забезпечення економічного розвитку суб'єктів господарювання необхідно, спочатку, сформувати ефективну систему управління фінансовими результатами їх господарської діяльності, оскільки, цей показник є ключовим індикатором ступеня розвитку економіки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем забезпечення ефективного управління прибутком підприємства, здійснили такі визначні економісти: І. Бланк, О. Вороніна, В. Ковальов, О. Марюта, І. Мойсеєнко, Г. Ямборко. Зважаючи на вагомий науковий доробок зазначених вчених, проблема формування економічного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств залишається невирішеною, оскільки економісти, переважно, розглядають питання управління прибутком, а не фінансовими результатами суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Мета статі полягає у: 1) дослідженні особливостей управління фінансовими результатами; 2) формуванні авторського підходу до визначення змісту поняття „економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства”; 3) розробці теоретичних основ побудови економічного механізму управління фінансовими результатами та формуванні відповідного алгоритму дій забезпечення ефективної його реалізації у господарській діяльності підприємств промисловості.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Огляд економічної літератури [1 — 5] дозволяє зробити висновок, що управління фінансовими результатами можна розглядати щонайменше з

двох позицій: 1) як функцію фінансового менеджменту [1; 2; 3]; 2) ототожнення з процесом управління прибутком підприємства [4; 5]. На наш погляд, управління фінансовими результатами: 1) є значно ширшим поняттям, ніж управління прибутком; 2) його не доцільно ототожнювати з функціями фінансового менеджменту. Уважаємо, що процес управління фінансовими входить до сфери предмету вивчення фінансового менеджменту.

Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами, спонукає до необхідності побудови економічного механізму управління фінансовими результатами (ЕМУФР) господарської діяльності у рамках загальної системи управління промисловим підприємством. ЕМУФР необхідно розглядати з погляду однієї із домінуючих організаційно-управлінських підсистем загальної системи управління господарською діяльністю промислового підприємства, реалізація якої націлена на забезпечення тенденції стійкого зростання прибутковості та оптимального економічного розвитку підприємства протягом довгострокової перспективи його господарської діяльності, що у сукупності сприятиме збільшенню ринкової вартості суб'єкта господарювання. З урахуванням такої умови, доцільно запропонувати авторське визначення ЕМУФР.

Економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства — це динамічна, комплексна організаційно-управлінська підсистема, яка передбачає реалізацію спеціальних процедур (організації, інформаційного забезпечення, управління, контролю), спрямованих на забезпечення сталого зростання прибутковості, оптимальної мобілізації та реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі його господарської діяльності, що призводить до збільшення ринкової вартості суб'єкта господарювання та відповідає основній меті, цілям і завданням загальної системи управління промисловим підприємством.

ЕМУФР господарської діяльності промислового підприємства повинен забезпечувати: 1) виконання усіх функцій управління фінансовими результатами (стимулювання, організаційна, інформаційна, координування, прогнозування, планування, моніторингу, аналізу, оптимізації, контролю); 2) реалізацію головної мети та

ключових завдань управління фінансовими результатами у відповідності до визначеної мети, цілей, завдань загальної системи управління господарською діяльністю підприємства. З урахування таких вимог, теоретичні засади функціонування ЕМУФР господарської діяльності промислового підприємства можна відобразити наступним чином (рис. 1).

ЕМУФР господарської діяльності промислового підприємства, як автономна, динамічна та комплексна організаційно-управлінська підсистема формується на базі чотирьох основних спеціальних процедур (організації, забезпечення інформаційною базою, управління, контролю), здійснення яких управлінським персоналом, забезпечує реалізацію головної мети, ключових завдань та функцій управління фінансовими результатами в ЕМУФР.

Здійснення процедур організації (організаційних процедур) в ЕМУФР забезпечує формування належних умов праці, залучення найбільш кваліфікованих та високопрофесійних фахівців до складу СУФР, що сприяє оптимізації процесів розробки, прийняття та реалізації рішень, пов'язаних з управлінням фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства. Стимулювання працівників відповідних підрозділів підприємства, які входять до складу СУФР та координування їхньої діяльності, значною мірою сприяє підвищенню ефективності реалізації організаційної функції в ЕМУФР.

Ефективність здійснення процедур інформаційного забезпечення функціонування ЕМУФР має дуже важливе значення, оскільки, значною мірою впливає на якість реалізації процедур організації, управління та контролю в ЕМУФР. Тому, формування управлінським персоналом інформаційної бази повинно об'єктивно відповідати основним вимогам надання якісної інформації (своєчасність, повнота, достовірність, неупередженість, прозорість, точність), для оптимального забезпечення необхідними даними професійних потреб працівників СУФР промислового підприємства.

Процедури управління виступають ключовою (базовою) ланкою реалізації ЕМУФР в господарській діяльності промислового підприємства, оскільки, передбачають здійснення головних операцій процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання. Ефективність реалізації процедур управління, значною мірою, визначається рівнем якості процедур організації та інформаційного забезпечення працівників СУФР, які здійснюють виконання набору головних управлінських операцій, що складають основу безпосереднього управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Процедури контролю впливають на ефективність

реалізації процедур управління за такими основними напрямками: 1) безпосереднім шляхом — здійснення безперервного контролю за реалізацією кожної із головних операцій процедур управління фінансовими результатами в ЕМУФР; 2) опосередкованим шляхом — за рахунок оптимізації процедур організації та інформаційного забезпечення, що формують основу для реалізації головних операцій управління фінансовими результатами господарської діяльності, як складових елементів структурної характеристики процедур управління в ЕМУФР промислового підприємства.

Особливість реалізації менеджментом підприємства процедур контролю, полягає у всебічному їх впливі на кожен із виділених блоків процедур (організації, інформаційного забезпечення, управління) та ефективність реалізації ЕМУФР в цілому, як динамічної, комплексної організаційно-управлінської підсистеми в загальній системі управління господарською діяльністю промислового підприємства. Необхідність здійснення процедур контролю, викликана об'єктивними причинами забезпечення оптимального функціонування ЕМУФР, загальної системи управління промисловим підприємством та підвищення результативності його господарської діяльності.

Автор вважає, що для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства, необхідно виділити основні цільові показники, оптимізація яких сприяла б: 1) реалізації головної мети та ключових завдань управління фінансовими результатами; 2) цілеспрямованості управління фінансовими результатами в ЕМУФР. Для того, щоб правильно обрати цільовий показник управління фінансовими результатами, необхідно спочатку позиціювати промислове підприємство на, запропонованій нами, карті діагностики рівня управління фінансовими результатами (рис. 2), яка дозволяє менеджерам визначити наявний рівень ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства.

До головних ознак, за якими здійснюється позиціонування промислового підприємства на карті діагностики рівня управління фінансовими результатами (РУФР), належать: 1) рівень якості фінансового результату (високий (оптимальний), середній, низький); 2) абсолютна величина показника фінансового результату господарської діяльності підприємства (чистого прибутку (збитку), яка диференціюється залежно від високого чи низького значення цього показника. Зауважимо, що ідентифікація величини фінансового результату відповідно до критеріїв високого та низького абсолютного значення даного показника, відбувається шляхом порівняльного аналізу суми фінансового результату господарської діяльності певного промис-

Примітка. ФР – фінансові результати господарської діяльності промислового підприємства; СУФР – суб'єкти управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства

Рис. 1. Теоретичні засади функціонування економічного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Джерело: побудовано автором самостійно

Абсолютна величина ФР господарської діяльності підприємства (чистого прибутку, збитку)	Високий чистий прибуток	Рівень якості фінансового результату господарської діяльності підприємства		
		Високий (оптимальний)	Середній	Низький
		Високий РУФР <i>ЯПФР</i>	Середній РУФР <i>ЯПФР</i>	—
	Низький чистий прибуток	Високий РУФР <i>ЯПФР</i>	Середній РУФР <i>ЯПФР</i>	—
		Допустимий РУФР <i>ЯНФР</i>		
	Низький чистий збиток	Низький РУФР <i>ЯНФР</i>	Низький РУФР <i>ЯНФР</i>	Допустимий РУФР <i>ЯПФР</i>
				Низький РУФР <i>ЯНФР</i>
	Високий чистий збиток	—	Низький РУФР <i>ЯНФР</i>	Низький РУФР <i>ЯНФР</i>

Примітка. ФР — фінансовий результат; РУФР — рівень управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства; ЯПФР — якість позитивного фінансового результату (прибутку); ЯНФР — якість негативного фінансового результату (збитку).

Рис. 2. Карта діагностики рівня управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Джерело: побудовано автором самостійно

Абсолютна величина ФР господарської діяльності підприємства (чистого прибутку, збитку)	Високий чистий прибуток	Рівень якості фінансового результату господарської діяльності підприємства		
		Високий (оптимальний)	Середній	Низький
		Високий РУФР <i>ROE</i> <i>K_{ез}</i>	Середній РУФР <i>ROA</i> <i>K_{ез}</i>	—
	Низький чистий прибуток	Високий РУФР <i>ROE</i> <i>K_{ез}</i>	Середній РУФР <i>ROA</i> <i>K_{ез}</i>	—
		Допустимий РУФР <i>ВП</i>		
	Низький чистий збиток	Низький РУФР <i>ВП</i>	Низький РУФР <i>ВП</i>	Допустимий РУФР <i>ФР_{од}</i>
				Низький РУФР <i>ВП</i>
	Високий чистий збиток	—	Низький РУФР <i>ЧД</i>	Низький РУФР <i>ЧД</i>

Примітка. ROE — рентабельність власного капіталу; ROA — рентабельність активів підприємства; ФР_{од} — позитивний фінансовий результат від основної діяльності; ВП — позитивний валовий фінансовий результат (валовий прибуток); ЧД — чистий прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); Кер — коефіцієнт стійкості економічного зростання господарської діяльності підприємства.

Рис. 3. Набір головних цільових показників управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Джерело: побудовано автором самостійно

лового підприємства з аналогічною базою порівняння, наприклад, підприємств-конкурентів, середнього показника суб'єктів господарювання відповідної галузі тощо.

У відповідності до виділених ступенів диференціації головних ознак позиціонування промислового підприємства на карті діагностики РУФР, визначають: 1) наявний рівень управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства; 2) цільовий показник управління фінансовими результатами, з метою забезпечення оптимальності та цілеспрямованості процесу управління в ЕМУФР.

На наш погляд, набір головних цільових показників управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства повинен включати найбільш вагомні показники, які: 1) сприяють реалізації основної мети та ключових завдань управління фінансовими результатами; 2) відображають результативність, рівень прибутковості, потенціал економічного розвитку господарської діяльності підприємства (рис. 3).

Практичне використання відповідних цільових показників управління фінансовими результатами з однойменного набору та оптимізація їх числового значення у процесі господарської діяльності промислового підприємства, відбувається під час реалізації процедур управління у межах функціонування ЕМУФР обраного підприємства. До того ж, завдання оптимізації величини відповідних головних цільових показників спрямоване на забезпечення: 1) цілеспрямованої реалізації основної мети та ключових завдань управління фінансовими результатами; 2) стабільного зростання прибутковості та економічного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі його господарської діяльності; 3) підвищення ринкової вартості промислового підприємства, як привабливого об'єкта інвестування.

Для того, щоб створити основні передумови для ефективного впровадження ЕМУФР в господарську діяльність промислового підприємства, необхідно, спочатку, розробити алгоритм послідовності дій практичної реалізації даного механізму (рис. 4). Особливість упровадження ЕМУФР в загальну систему управління промисловим підприємством, полягає у забезпеченні працівниками СУФР безперервного, циклічного та ефективного функціонування ЕМУФР впродовж усього періоду діяльності суб'єкта господарювання.

Початковий етап реалізації ЕМУФР характеризується здійсненням процедур формування, підготовки та забезпечення інформаційною базою високого рівня якості працівників СУФР, для прийняття ними ефективних рішень щодо управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання. Ви-

конання процедур контролю менеджментом підприємства, на початковому етапі реалізації ЕМУФР, необхідне для того, щоб забезпечити ефективне здійснення усіх інших спеціальних процедур (організації, інформаційного забезпечення, управління), оптимізувати якість функціонування динамічної, комплексної організаційно-управлінської підсистеми ЕМУФР та загальної системи управління промисловим підприємством в цілому.

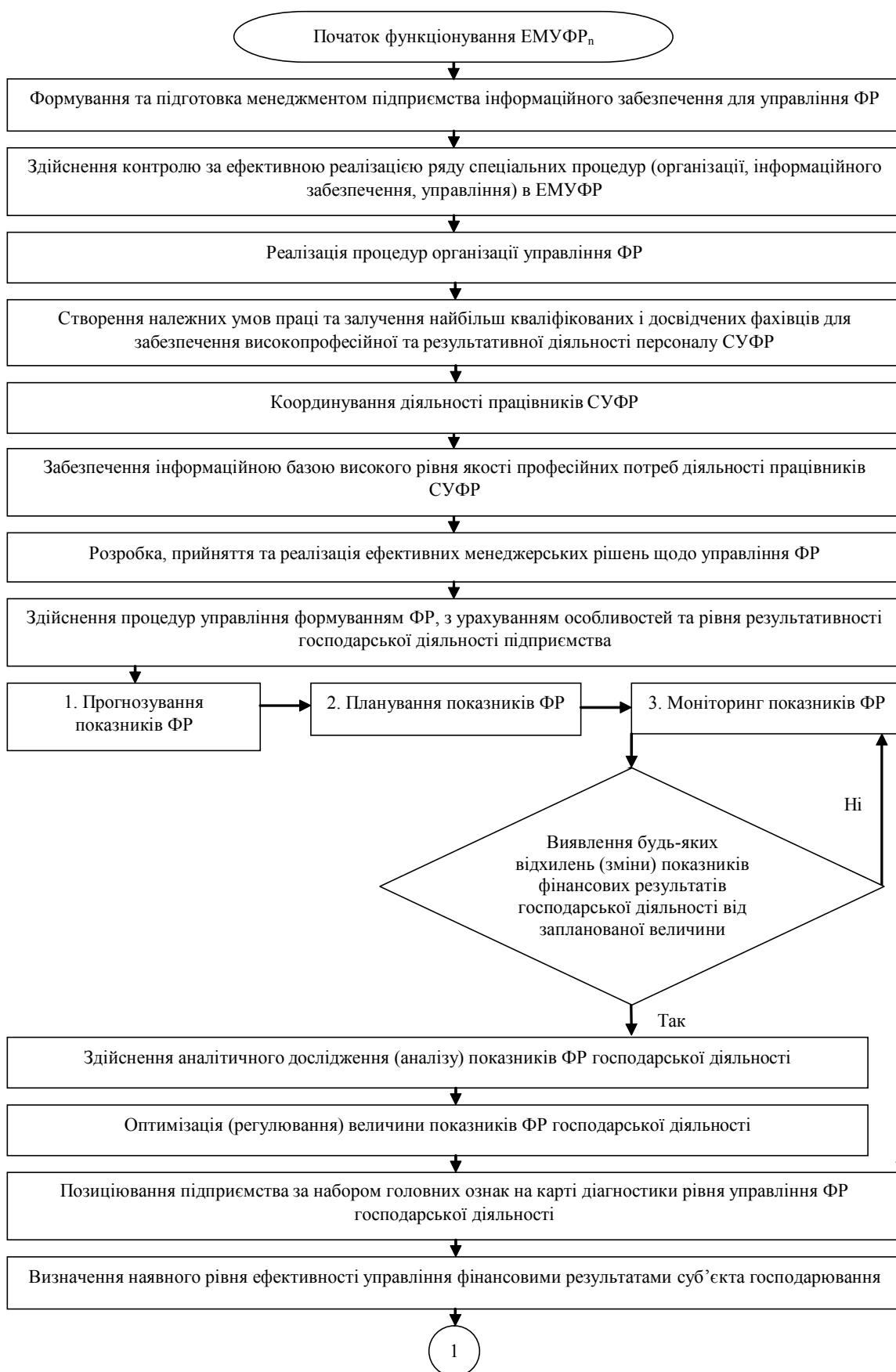
Здійснення процедур організації, передбачає формування належних умов праці, залучення найбільш кваліфікованих, досвідчених фахівців для забезпечення високопрофесійної та результативної діяльності персоналу СУФР. Координування діяльності працівників СУФР сприяє узгодженості, цілеспрямованості та підвищенню ефективності їхніх управлінських дій. На основі високоякісного інформаційного забезпечення професійних потреб діяльності персоналу СУФР, відбувається розробка, прийняття та реалізація ефективних рішень, пов'язаних з управлінням фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

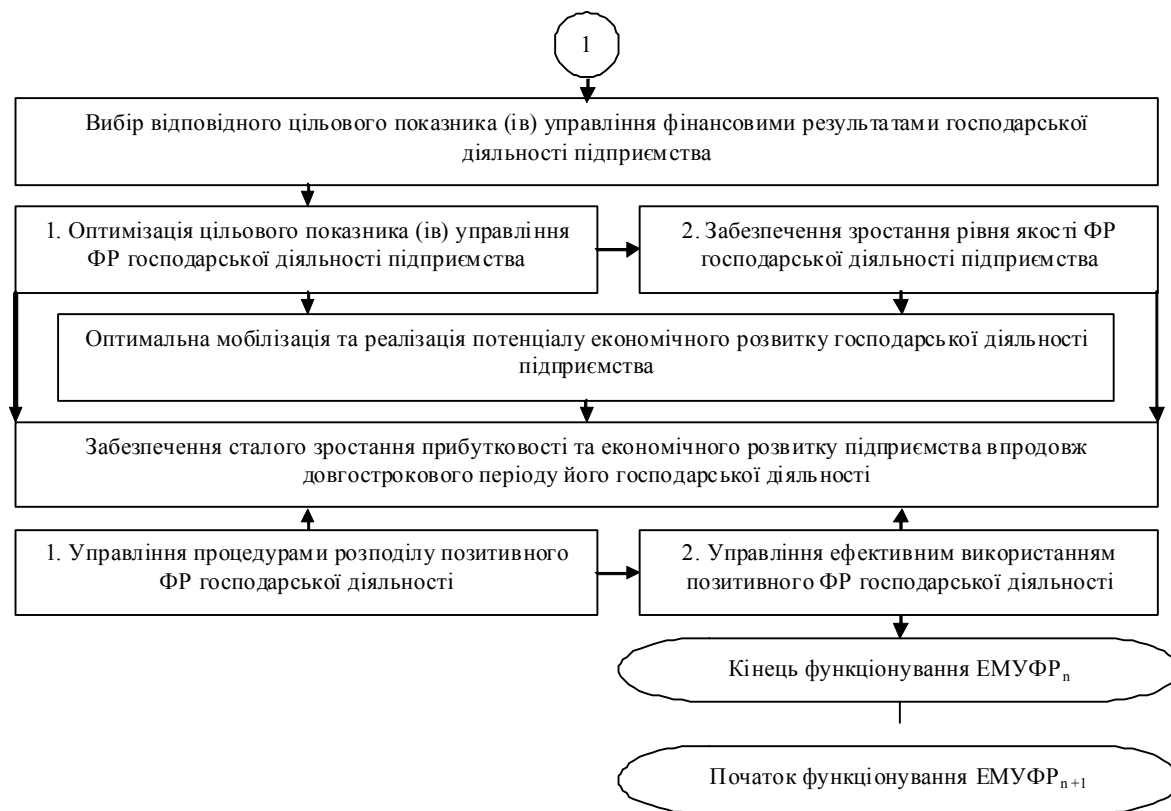
Реалізація процедур управління виступає центральною ланкою функціонування ЕМУФР, яка передбачає здійснення працівниками СУФР ряду операцій безпосереднього управління процесом формування (фаза формування) фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Спочатку відбувається прогнозування показників фінансових результатів на довгострокову перспективу діяльності суб'єкта господарювання, за результатами якого здійснюється розробка оперативного і тактичного планів, які характеризуються короткотривалим характером їхньої дії.

Здійснення моніторингу спрямоване на безперервне дослідження процесу управління фінансовими результатами та виявлення будь-яких незапланованих змін, факторів впливу, відхилень фактичного стану показників від планового їх значення.

У разі наявності достатніх та необхідних підстав, за наслідками моніторингу, здійснюється аналіз показників фінансових результатів, який полягає у дослідженні їхньої динаміки, структури, пошуку резервів зростання або зниження відповідно позитивного (негативного) значення фінансових результатів, виявленні основних факторів та визначенні характеру їхнього впливу на показники фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

На основі інформаційного забезпечення, за результатами моніторингу та аналізу, здійснюється оптимізація (регулювання) показників фінансових результатів, шляхом оптимального використання резервних можливостей потенціалу підвищення результативності

Примітка. ФР – фінансові результати господарської діяльності промислового підприємства; ЕМУФР – економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства; ЕМУФР_n – період функціонування n-го циклу ЕМУФР в загальній системі управління підприємством; ЕМУФР_{n+1} – період наступного n+1-го циклу функціонування ЕМУФР

Рис. 4. Алгоритм дій практичної реалізації ЕМУФР у господарській діяльності промислових підприємств
Джерело: побудовано автором самостійно

та розвитку господарської діяльності промислового підприємства.

На основі авторської розробки карти діагностики рівня управління фінансовими результатами, відбувається позиціонування промислового підприємства на вказаній карті, відповідно до значень показників головних ознак позиціонування. За результатами позиціонування підприємства, відбувається діагностика та визначення наявного рівня управління фінансовими результатами, відповідно до якого здійснюється виважений вибір працівниками СУФР необхідного цільового показника (ів) управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання. Подальша управлінська діяльність персоналу СУФР, повинна бути спрямована на оптимізацію величини цільового показника (ів) управління фінансовими результатами та зростання рівня якості фінансового результату, що забезпечить достатні передумови для: 1) максимально можливої мобілізації та реалізації потенціалу економічного розвитку суб'єкта господарювання; 2) сталого зростан-

ня прибутковості та економічного розвитку промислового підприємства впродовж довгострокового періоду його господарської діяльності.

У процесі кругообігу фінансового результату, фаза формування даного показника послідовно переходить у фазу розподілу, а далі — у фазу використання фінансового результату господарської діяльності підприємства. Тому, очевидним продовженням функціонування ЕМУФР є управлінська діяльність персоналу СУФР, яка спрямована на забезпечення оптимального розподілу отриманого позитивного фінансового результату (чистого прибутку) та ефективного використання реінвестованого позитивного фінансового результату, що сприятиме стабільному зростанню прибутковості, економічного розвитку господарської діяльності промислового підприємства в довгостроковій перспективі.

Безперервна та циклічна природа функціонування ЕМУФР у господарській діяльності промислового підприємства передбачає, що закінчення деякого n-го

циклу дії даного механізму, свідчить про подальше настання початку наступного $n+1$ -го циклу реалізації ЕМУФР в загальній системі управління підприємством.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, практичне впровадження авторської розробки ЕМУФР в господарський процес промислових підприємств, в повній мірі сприяє досягненню головної мети та вирішенню ключових завдань управління фінансовими результатами, що є об'єктивною необхідною умовою забезпечення сталого зростання прибутковості, оптимальної мобілізації та реалізації потенціалу економічного розвитку підприємств впродовж довгострокового періоду їх господарської діяльності. Проблема розробки методичного забезпечення для ефективного впровадження ЕМУФР у діяльність промислових підприємств, становить значну наукову цінність подальшого її дослідження.

Література

1. **Бланк И. А.** Управление денежными потоками / И. А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 2002. — 736 с.
2. **Ковалев В. В.** Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. — М. : Финансы и статистика, 2001. — 768 с.
3. **Мойсеєнко І. Є.** Фінансове планування на підприємстві / І. Є. Мойсеєнко // Фінанси України. — 2000. — №9. — С. 15 — 18.
4. **Марюта О.** Адаптивне управління прибутком підприємства / О. Марюта // Фінанси України. — 2004. — № 3. — С. 83 — 89.
5. **Ямборко Г. А.** Особливості аналізу фінансових результатів підприємств України / Г. А. Ямборко // Економіка проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. — Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. — Вип. 177. — Т. 2. — С. 603 — 611.

Скалюк Р. В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: тероретичні основи забезпечення функціонування

Стаття присвячена розгляду проблем забезпечення ефективного управління фінансовими результатами діяльності суб'єктів господарювання. Запропоновано авторське визначення сутності економічного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств та сформовано тероретичні засади його функціонування. Розроблено алгоритм дій упровадження економічного механізму управління фінансовими результатами у господарську діяльність підприємств промисловості,

з урахуванням запропонованих методичних інструментів для забезпечення оптимального його функціонування.

Ключові слова: економічний механізм, управління фінансовими результатами, фінансові результати, прибутковість, економічний розвиток, промислове підприємство.

Скалюк Р. В. Экономический механизм управления финансовыми результатами промышленных предприятий: тероретические основы обеспечения функционирования

Статья посвящена рассмотрению проблем обеспечения эффективного управления финансовыми результатами деятельности предприятий. Предложено авторское определение сущности экономического механизма управления финансовыми результатами хозяйственной деятельности промышленных предприятий и сформированы тероретические основы его функционирования. Разработан алгоритм действий внедрения экономического механизма управления финансовыми результатами в хозяйственную деятельность предприятий промышленности, с учетом предложенных методических инструментов для обеспечения оптимального его функционирования.

Ключевые слова: экономический механизм, управление финансовыми результатами, финансовые результаты, прибыльность, экономическое развитие, промышленное предприятие.

Skalyuk R. V. The economic mechanism of management of financial results of industrial enterprises: theoretical bases of insuring of functioning

The article is devoted to consideration of problems of ensuring efficient management of financial results of activities of enterprises. The author's definition of essence of the economic mechanism of management of financial results of economic activities of industrial enterprises is offered. The theoretical basis of its functioning are formed. The algorithm of actions of introduction of economic mechanism of management of financial results in economic activities of industrial enterprises taking into account the offered methodical instruments for ensuring its optimal functioning have been elaborated.

Key words: economic mechanism, management of financial results, financial results, profitability, economic development, industrial enterprise.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2011

Прийнято до друку 27.05.2011